

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MICHAL BOBEK
13 päivänä heinäkuuta 2017¹

Asia C-194/16

**Bolagsupplysningen OÜ ja
Ingrid Ilsjan
vastaan
Svensk Handel AB**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Riigikohus (ylin tuomioistuin, Viro))

Asetus N:o 1215/2012 – Toimivalta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa – Tietojen julkaiseminen internetissä – Oikeushenkilöiden henkilöoikeudet – Intressien keskus – Määräys, jolla veloitetaan poistamaan ja oikaisemaan tietoja toisessa jäsenvaltiossa – Vahingonkorvauskanne

Sisällys

I Johdanto	2
II Asiaa koskevat oikeussäännöt	3
III Tosiseikat, asian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymykset	3
IV Arviointi	5
A Intressien keskusta koskevan toimivaltaperusteen sovellettavuus oikeushenkilöihin	6
1. Johdanto: oikeuskäytännön kehitys (miten poikkeuksesta tuli pääsääntö)	6
2. Oikeushenkilöiden henkilöoikeudet	9
a) Periaatteellinen vastaus	9
b) Pragmaattinen vastaus	12
c) Oikeushenkilöiden erilainen kohtelu asetuksessa N:o 1215/2012?	13

¹ Alkuperäinen kieli: englanti.

B	Kansainvälinen toimivalta sellaisten vaatimusten osalta, jotka koskevat verkossa julkaistujen tietojen aiheuttamaa henkilöoikeuksien loukkausta	14
1.	Vaikeudet käyttää mosaiikkilähestymistapaa internetiin liittyviin sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeviin vaatimuksiin	15
2.	Suppeampi vaihtoehto	18
a)	Uudelleenmääritelty peruste	18
b)	Intressien keskuksen paikallistaminen	19
c)	Välipäätelmä	22
A	Toimivalta antaa määräys väitetysti vahingollisten tietojen oikaisemisesta ja poistamisesta	21
V	Ratkaisuehdotus	23

I Johdanto

1. Ruotsissa toimiva virolainen yhtiö merkittiin ruotsalaisen työnantajajärjestön verkkosivustolla olevalle mustalle listalle väitetysti kyseenalaisten liiketoimintakäytäntöjensä vuoksi. Kuten internetissä ilmenevän anonymiteetin antaman rohkeuden, joka yleisesti tunnetaan sivistyneestä tyylistään, hienovaraisesta ymmärryksestään ja maltillisuudestaan, aikakaudella väistämättä tapahtuu, verkkosivuston lukijat kirjoittivat sinne useita vihamielisiä kommentteja.

2. Virolainen yhtiö nosti virolaisessa tuomioistuimessa kanteen ruotsalaista järjestöä vastaan. Se väitti, että julkaistut tiedot ovat loukanneet sen kunniaa ja vaikuttaneet kielteisesti sen maineeseen ja hyvään nimeen. Se pyysi tuomioistuinta ja myöhemmin muutoksenhakutuomioistuinta määräämään, että ruotsalaisen järjestön on oikaistava tiedot ja poistettava kommentit verkkosivustoltaan. Se myös vaati vahingonkorvausta vahingoista, joita sille on väitetysti aiheutunut internetissä julkaistujen tietojen ja kommenttien vuoksi.

3. Riigikohus (ylin tuomioistuin, Viro) on epävarma virolaisten tuomioistuinten toimivallasta käsiteltävässä asiassa. Se esitti näin ollen unionin tuomioistuimelle kolme kysymystä: Voivatko virolaiset tuomioistuimet todeta olevansa toimivaltaisia käsittelemään tätä kannetta kantajan ”intressien keskuksen” perusteella, joka on erityinen toimivaltaperuste, jota unionin tuomioistuin on aiemmin soveltanut luonnollisiin henkilöihin muttei vielä toistaiseksi oikeushenkilöihin? Jos voivat, miten oikeushenkilön intressien keskus olisi määritettävä? Jos virolaisten tuomioistuinten toimivalta rajoittuu tilanteisiin, joissa vahinko sattui Virossa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voiko se määrätä ruotsalaisen järjestön oikaisemaan ja poistamaan kyseessä olevat tiedot.

4. Käsiteltävässä asiassa on kaksi uutta näkökohtaa, joiden vuoksi unionin tuomioistuimen olisi paikallaan tarkastella aiempaa oikeuskäytäntöön uusin silmin ja ehkä kriittisemmin: *oikeushenkilö* (eikä luonnollinen henkilö) pyytää lähinnä *oikaisemaan ja poistamaan* internetissä julkaistut tiedot (ja ainoastaan toissijaisesti korvausta sen maineelle väitetysti aiheutuneesta vahingosta). Näiden tosiseikkojen perusteella herää kysymys, miten laajasti on mahdollisesti tarpeen ajantasaistaa niitä kansainvälistä toimivaltaa koskevia, nähtävästi melko sallivia sääntöjä, jotka vahvistettiin aiemmin

tuomiossa Shevill² painetussa mediassa tapahtuneen kunnianloukkauksen osalta ja joita myöhemmin laajennettiin tuomiossa eDate³ koskemaan luonnollisen henkilön maineelle internetissä aiheutettua vahinkoa.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 1215/2012

5. Asetuksen (EU) N:o 1215/2012⁴ johdanto-osan 15 perustelukappaleen mukaan tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ”ennustettavuuden olisi oltava hyvä, ja niiden olisi perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella”.

6. Johdanto-osan 16 perustelukappaleen mukaan ”moitteettoman lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen liittymän vuoksi olisi oltava vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi. Läheisellä liittymällä olisi taattava oikeusvarmuus ja vältettävä mahdollisuus siitä, että vastaaja haastetaan sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, johon hän ei kohtuudella ole voinut odottaa joutuvansa. Tämä on tärkeää erityisesti silloin, kun riita-asia koskee sopimukseen perustumattomia velvoitteita, jotka johtuvat yksityisyyden tai henkilöön liittyvien oikeuksien loukkauksesta, esimerkiksi kunnianloukkauksesta”.

7. Kansainvälistä toimivaltaa koskeva yleissääntö sisältyy 4 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan ”kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimessa”.

8. Saman asetuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan jälkimmäisestä säännöstä voidaan poiketa vain II luvun 2–7 jakson säännöksissä säädetyissä tapauksissa.

9. Asetuksen N:o 1215/2012 (II luvun 2 jaksoon sisältyvän) 7 artiklan 2 alakohdan sääntö on merkityksellinen käsiteltävässä asiassa. Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”.

III Tosiseikat, asian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymykset

10. Bolagsupplysningen OÜ (jäljempänä valittaja) on Viron Tallinnaan sijoittautunut yhtiö, joka ilmeisesti harjoittaa pääosaa liiketoiminnastaan Ruotsissa. Ingrid Ilsjan on valittajan työntekijä.

11. Svensk Handel AB on ruotsalainen kaupan alan työnantajajärjestö (jäljempänä vastapuoli).

12. Vastapuoli lisäsi valittajan verkkosivullaan julkaistavalle mustalle listalle maininnalla, että valittajan ”harjoittama toiminta perustuu valheisiin ja huijaukseen”. Verkkosivun kommenttiosioon kertyi mustalle listalle lisäämisen seurauksena lähes 1 000 kommenttia, joissa muun muassa kehoitettiin väkivaltaan valittajaa ja sen työntekijöitä kohtaan.

2 Tuomio 7.3.1995, Shevill ym. (C-68/93, EU:C:1995:61; jäljempänä tuomio Shevill).

3 Tuomio 25.10.2011, eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685; jäljempänä tuomio eDate).

4 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EUVL 2012, L 351, s. 1).

13. Valittaja ja Ilsjan nostivat 29.9.2015 Harju Maakohusissa (Harjun alioikeus, Viro) (jäljempänä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) kanteen vastapuolta vastaan. Valittaja ja Ilsjan vaativat, että vastapuoli velvoitetaan oikaisemaan valittajasta julkaistut tiedot ja poistamaan kommentit verkkosivultaan. Valittaja vaati myös vahingonkorvausta 56 634,99 euroa aineellisesta vahingosta, erityisesti saamatta jääneistä tuloista. Ilsjan esitti korvausvaatimuksen aineettomasta vahingosta, jonka määrä jätettiin tuomioistuimen arvioitavaksi. Valittaja ja Ilsjan väittivät kärsineensä vahinkoa vastapuolen toimien seurauksena. Niiden mukaan virheellisten tietojen julkaiseminen on lomaannuttanut valittajan liiketoiminnan Ruotsissa.

14. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti 1.10.2015 antamallaan ratkaisulla kanteen tutkimatta. Se katsoi, ettei kyseisen vahingon ole osoitettu sattuneen Virossa. Se ei näin ollen voinut todeta olevansa toimivaltainen asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan perusteella. Tiedot ja kommentit oli julkaistu ruotsiksi, eivätkä viroa puhuvat ihmiset ymmärrä niitä ilman käännöstä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan liiketoiminnan pienentyminen oli ilmoitettu Ruotsin kruunuina, mikä viittaa siihen, että vahinko sattui tosiasiallisesti Ruotsissa. Pelkästään se, että verkkosivulle oli mahdollista päästä Virossa, ei automaattisesti voinut olla peruste virolaisten tuomioistuinten toimivallalle.

15. Valittaja ja Ilsjan valittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisusta Tallinna Ringkonnakohusiin (Tallinnan ylioikeus, Viro). Mainittu tuomioistuin jätti 9.11.2015 antamallaan ratkaisulla valituksen tutkimatta ja vahvisti, ettei virolaisilla tuomioistuimilla ollut kansainvälistä toimivaltaa.

16. Kyseisestä tuomiosta valitettiin Riigikohusiin, joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin.

17. Riigikohusissa valittaja väittää, että virolaiset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään asiaa, koska valittajan intressien keskus on Virossa. Käsiteltävässä asiassa kyseessä oleva julkaistu verkkosisältö loukkasi valittajan elinkeinovapautta. Valittajan johto sekä sen taloushallinnosta, kirjanpidosta, liiketoiminnan kehityksestä ja henkilöstöstä vastaavat yksiköt sijaitsevat Virossa. Sen saamat tulot siirretään Ruotsista Viroon. Valittajalla ei ole ulkomailla edustajaa tai sivuliikettä. Rikkomuksen vaikutukset ovat siten tuntuneet Virossa.

18. Vastapuoli katsoo, ettei vaatimuksen kohteen ja virolaisten tuomioistuinten välillä ole läheistä yhteyttä. Kansainvälinen toimivalta olisi siten määritettävä asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklan 1 kohtaan sisältyvän yleissäännön perusteella. Vastapuolen kotipaikka on Ruotsissa. Ruotsalaiset tuomioistuimet ovat siten vastapuolen mukaan toimivaltaisia käsiteltävässä asiassa.

19. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti erottaa valittajan ja Ilsjanin kanteet. Viimeksi mainitun kanne palautettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen tutkittavaksi ottamista koskevan kysymyksen ratkaisemiseksi. Valittajan kanteesta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että virolaiset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tutkimaan valittajan vaatimuksen, joka koskee sille Virossa mahdollisesti aiheutunutta vahinkoa. Se on kuitenkin epävarma toimivallastaan muiden valittajan vaatimuksen näkökohtien osalta.

20. Tässä tilanteessa Riigikohus on lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen N:o 1215/2012] 7 artiklan 2 alakohtaa tulkittava siten, että jos henkilön oikeuksia väitetään loukatun internetissä julkaisemalla häntä koskevia virheellisiä tietoja ja jättämällä poistamatta häntä koskevia kommentteja, kyseinen henkilö voi nostaa virheellisten tietojen oikaisua ja hänen oikeuksiaan loukkaavien kommenttien poistamista koskevan kanteen jokaisen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jonka alueella internetissä julkaistut tiedot ovat tai olivat saatavilla, kyseisen jäsenvaltion alueella aiheutuneen vahingon osalta?

- 2) Onko [asetuksen N:o 1215/2012] 7 artiklan 2 alakohtaa tulkittava siten, että oikeushenkilö, jonka oikeuksia väitetään loukatun internetissä julkaisemalla virheellisiä tietoja ja jättämällä poistamatta sitä koskevia kommentteja, voi esittää vaatimuksia, jotka koskevat tietojen oikaisua, kommenttien poistamiseen velvoittamista ja internetissä tehdyn virheellisten tietojen julkaisemisen takia aiheutuneen aineellisen vahingon korvaamista, sille aiheutuneen koko vahingon osalta sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa sen intressien keskus sijaitsee?
- 3) Jos vastaus toiseen kysymykseen on myöntävä, onko [asetuksen N:o 1215/2012] 7 artiklan 2 alakohtaa tulkittava siten, että
- oikeushenkilön intressien keskus sijaitsee – ja näin ollen oikeushenkilön kärsimän vahingon voidaan katsoa aiheutuneen – jäsenvaltiossa, jossa on oikeushenkilön kotipaikka, vai
 - oikeushenkilön intressien keskuksen sijaintipaikan ja näin ollen oikeushenkilön kärsimän vahingon aiheutumipaikan määrittämisessä on otettava huomioon kaikki olosuhteet, kuten oikeushenkilön kotipaikka ja toiminnan harjoittamisen paikka, asiakkaiden sijaintipaikka ja liiketoimien tekotapa?”

21. Kirjallisia huomautuksia esittivät valittaja, Viron, Portugalin ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä Euroopan komissio. Valittaja, Viron hallitus ja komissio esittivät suulliset lausumansa 20.3.2017 pidetyssä istunnossa.

IV Arviointi

22. Kansallisen tuomioistuimen esittämät ennakkoratkaisukysymykset koskevat pähkinänkuoressa kolmea seikkaa. Asian ydin piilee nähdäkseni toisessa kysymyksessä: voidaanko intressien keskuksen perustuvaa toimivaltaperustetta, joka kehitettiin tuomiossa eDate⁵ luonnollisten henkilöiden yhteydessä, soveltaa myös oikeushenkilöihin? Aloitan siksi tarkastelemalla tätä seikkaa (jäljempänä A). Edellyttäen, että tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, on tarpeen tutkia kolmatta kansallisen tuomioistuimen esittämää kysymystä: miten siinä tapauksessa määritetään oikeushenkilöiden intressien keskus (jäljempänä B)? Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää lisäksi ensimmäisessä kysymyksessään unionin tuomioistuinta arvioimaan tuomiossa Shevill⁶ kehitetyn ”mosaiikkilähestymistavan”, jossa tuomioistuimen toimivalta rajoittuu asianomaisen jäsenvaltion alueella sattuneisiin vahinkoihin, ja valittajan käyttämän oikeussuojakeinon jakamattoman (yhtenäisen) luonteen välistä vuorovaikutusta (jäljempänä C).

23. Lyhyesti sanottuna tässä ratkaisuehdotuksessa arvioidaan merkityksellisten toimivaltasääntöjen henkilöllistä soveltamisalaa (A), käytettävää määräysperustetta (B) ja oikeussuojakeinoja (C). Arvioinnin sisältö on seuraava: kansainvälisen toimivallan määrittämiseksi sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevissa asioissa, joissa on kyse henkilön maineelle aiheutetusta vahingosta, en näe mitään hyvää syytä erotella luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä. Ehdotankin, että niitä olisi kohdeltava samalla tavalla kansainvälisen toimivallan osalta. Tunnustaen kuitenkin internetin ja verkossa välitettävän tiedon erityisluonteen ehdotan myös, että unionin tuomioistuimen aiemmin omaksumaa lähestymistapaa rajataan. Internetissä saataville asetetun sisällön osalta ei mielestäni ole kovinkaan tarkoituksenmukaista pitää kiinni mosaiikkitoimivallasta, joka tuomiossa Shevill vahvistettiin nimenomaisesti painetussa mediassa tapahtuvan tiedonvälityksen yhteydessä. Jos tällainen kansainvälistä toimivaltaa koskevien sääntöjen tiukentaminen internetissä tapahtuvan kunnianloukkauksen tapauksessa hyväksytään, kysymys tuomiossa Shevill vahvistetun kaltaisessa alueellisesti rajatussa mosaiikkitoimivallassa käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista ei nouse edes esille.

5 Tuomio 25.10.2011, eDate (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685).

6 Tuomio 7.3.1995, Shevill (C-68/93, EU:C:1995:61).

A Intressien keskusta koskevan toimivaltaperusteen sovellettavuus oikeushenkilöihin

1. Johdanto: oikeuskäytännön kehitys (miten poikkeuksesta tuli pääsääntö)

24. Käsiteltävä asia koskee asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaan sisältyvän säännön, jossa määritetään kansainvälinen toimivalta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevien vaatimusten osalta, tulkintaa. Mainitun säännön mukaan on niin, että jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”.

25. Tämä on *erityinen* toimivaltasääntö. Se mahdollistaa poikkeamisen saman asetuksen 4 artiklan 1 kohtaan sisältyvästä *yleisestä* säännöstä, jonka mukaan toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka.⁷

26. Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaan sisältyvä sääntö perustuu vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan siihen, että riidan ja muiden kuin vastaajan kotipaikan tuomioistuinten välillä on *erityisen läheinen liittymä*. Tämän oikeuttavat hyvään lainkäyttöön ja prosessin asianmukaiseen järjestämiseen liittyvät syyt.⁸

27. Unionin tuomioistuin on tulkinnut asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaan (ja sen edeltäjiin)⁹ sisältyvää ilmausta ”paikkakunnan – –, missä vahinko sattui” tuomiosta Bier¹⁰ lähtien siten, että se käsittää sekä paikkakunnan, missä vahinko *sattui*, että paikkakunnan, missä *vahingon aiheuttanut* tapahtuma sattui. Kantaja voi siten nostaa valintansa mukaan kanteen vastaajaa vastaan jommankumman paikkakunnan tuomioistuimissa.¹¹

28. Tuomiossa Shevill yhteisöjen tuomioistuin selvensi, että kun kyse on useissa jäsenvaltioissa jaetulla lehtiartikkelilla aiheutetusta kunnianloukkauksesta, kantaja voi nostaa vahingonkorvauskanteen (erityisiä toimivaltasääntöjä sovellettaessa) valintansa mukaan kahden paikkakunnan tuomioistuimissa. Kanne voidaan nostaa joko sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, josta vahinkotapahtuma *on peräisin*,¹² mikä vastaa kustantajan sijaintipaikkaa, tai minkä tahansa sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa kyseistä artikkelia levitettiin ja jossa uhrin maineelle on väitetysti *aiheutunut vahinkoa*. Jälkimmäisten tuomioistuinten toimivalta rajoittuu yksinomaan kyseisessä jäsenvaltiossa aiheutuneeseen vahinkoon.¹³ Tästä viimeksi mainitusta erityisestä toimivallasta, joka johtaa tuomion Shevill mukaisesti maantieteellisesti rajattuun toimivaltaan, on käytetty nimitystä mosaiikkilähestymistä.¹⁴

7 Ks. uusimmasta oikeuskäytännöstä esim. tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

8 Tämä on vahvistettu tuomiossa 30.11.1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, 11 kohta). Ks. myös tuomio 7.3.1995, Shevill (C-68/93, EU:C:1995:61, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 25.10.2011, eDate (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 3.10.2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 21.12.2016, Concurrency (C-618/15, EU:C:2016:976, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 16 perustelukappale.

9 Asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan sanamuoto *vastaa täysin* tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 5 artiklan 3 alakohdan sanamuotoa. Se on myös lähes sama kuin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn Brysselin yleissopimuksen (EYVL 1978, L 304, s. 36) 5 artiklan 3 kohdan sanamuoto.

10 Tuomio 30.11.1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, 19 kohta).

11 Ks. uusimmasta oikeuskäytännöstä esim. tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, 18 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

12 Se vastaa myös vastaajan kotipaikkaan perustuvaa yleissääntöä. Ks. tuomio 7.3.1995, Shevill (C-68/93, EU:C:1995:61, 26 kohta).

13 Tuomio 7.3.1995, Shevill (C-68/93, EU:C:1995:61, 30 ja 31 kohta).

14 Ks. esim. Mankowski, P., ”Kommentar zum Art. 5 EuGVVO”, *EWiR* 2011, s. 743 ja 744. Tuomiossa Shevill tehty ratkaisu ymmärretään yleisesti siten, että sen oli tarkoitus kuvastaa sitä tosiseikkaa, että kyseisessä tapauksessa valtaosa lehden painoksesta myytiin Ranskassa ja vain pieni osa Englannissa, missä asuivat henkilöt, joita julkaistut tiedot koskivat. Ks. esim. Briggs, A., ”The Brussels Convention”, *Yearbook of European Law*, 1995, vol. 15, issue 1, s. 487–514.

29. Tuomioissa eDate unionin tuomioistuin vahvisti ensin tämän toimivaltaperusteen sovellettavuuden kanteisiin, jotka koskevat henkilöllisten oikeushyvien loukkaamista internetsivulla julkaistuilla tiedoilla. Se katsoi, että vahingonkorvauskanne voidaan nostaa jokaisen sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella internetissä julkaistuihin tietoihin voidaan tai on voitu tutustua. Kyseisillä tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista vain asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltion alueella aiheutettua vahinkoa koskevat asiat.¹⁵

30. Unionin tuomioistuin kuitenkin lisäsi tuomioissa eDate toisenkin toimivaltaperusteen: tällainen kanne voidaan nostaa myös sen paikkakunnan tuomioistuimissa, missä kantajan intressien keskus sijaitsee. Se voi sijaita jäsenvaltiossa, jossa on kantajan vakinainen asuinpaikka, tai toisessa jäsenvaltiossa, jos erityisen läheinen liittymä kyseiseen valtioon on osoitettavissa muiden seikkojen, kuten esimerkiksi ammattitoiminnan harjoittamisen, perusteella.¹⁶

31. Unionin tuomioistuin kehitti tämän kolmannen erityisen toimivaltaperusteen asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan soveltamisalaan kuuluvia kanteita varten ottaen huomioon ”vahingon vakavuuden” ja mahdollisuuden tutustua vahingon väitetyksi aiheuttaneisiin tietoihin kaikkialla maailmassa.¹⁷ Nämä ovat internetille, jonka merkitys tiedotusvälineenä oli melko vähäinen tuomion Shevill antamisajankohtana, ominaisia piirteitä.¹⁸

32. Yhteenvedon voidaan todeta seuraavaa: kun tuomioita Shevill ja eDate luetaan yhdessä, tapauksessa, jossa internetissä julkaistujen tietojen väitetään aiheuttaneen vahinkoa henkilön maineelle, jos kantaja on luonnollinen henkilö, hän voi valita *neljästä erityyppisestä* oikeuspaikasta. Kolme niistä on ”täysimääräisiä” oikeuspaikkoja, joissa kanne voidaan nostaa koko vahingosta. Neljäs taas on ”osittainen”, eli kanne voidaan nostaa pelkästään kyseisen jäsenvaltion alueella aiheutuneesta vahingosta. Täysimääräisistä oikeuspaikoista yksi on *yleinen* (vastaajan kotipaikka) ja kaksi *erityisiä* (paikka, mistä vahinko oli peräisin, mikä on todennäköisesti sama kuin yleinen oikeuspaikka useimmissa tapauksissa, ja paikka, missä on kantajan intressien keskus). Tämän lisäksi kaikki muut jäsenvaltiot ovat todennäköisesti osittaisia oikeuspaikkoja, koska internetissä oleviin tietoihin voidaan tutustua kaikissa jäsenvaltioissa.

33. Käsiteltävä asia koskee kansainvälistä toimivaltaa sellaisen kanteen käsittelemiseen, jossa vaaditaan vahingonkorvausta valittajan henkilöoikeuksien väitetyistä loukkaamisesta. Valittaja on *oikeushenkilö*. Valittaja on pyytänyt määräystä, jossa vastapuoli veloitetaan *oikaisemaan ja poistamaan* tiedot ja kommentit vastapuolen verkkosivustolta. Kuten istunnossa vahvistettiin, valittajan kanteen ensisijaisena tarkoituksena ei ole korvauksen saaminen aiheutuneesta aineellisesta vahingosta vaan väitetyistä haitallisen verkkosisällön oikaiseminen ja poistaminen. Vahingonkorvausta vaaditaan ainoastaan toissijaisesti.

34. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen alussa ennakoitiin, näiden kahden seikan voidaan yhdessä tarkasteltuina katsoa laajentavan unionin tuomioistuimen nykyistä oikeuskäytäntöä jossain määrin liiaksi koskemaan sellaisiakin kokonaisuuksia, joihin sitä ei kenties ollut alun perin tarkoitettu. Älyllisen ajatusrakennelman ääri rajoille ajautuminen on kuitenkin myös hyödyllistä: se mahdollistaa tämän rakenteen perusteiden kriittisen uudelleenarvioinnin.

15 Tuomio 25.10.2011, eDate (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 51 ja 52 kohta).

16 Tuomio 25.10.2011, eDate (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 49 kohta).

17 Ibid., 47 kohta.

18 Oikeuskirjallisuudessa esitetystä kriittisestä arvioinnista, jossa huomautetaan tällaisen lähestymistavan yhteydessä siirtymisestä soveltamaan forum actoris -toimivaltasääntöä ja ennakoitavuuden puutteesta sekä oikeuspaikkakeinottelun uhasta, ks. esim. Bollée, S. ja Haftel, B., ”Les nouveaux (dés)équilibres de la compétence internationale en matière de cyberdélits après l’arrêt eDate Advertising et Martinez”, *Recueil Le Dalloz*, 2012, No. 20, s. 1285–1293; Kuipers, J.-J., ”Joined Cases C-509/09 & 161/10, eDate Advertising v. X and Olivier Martinez and Robert Martinez v. MGN Limited, Judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) of 25 October 2011”, *Common Market Law Review*, 2012, s. 1211–1231 ja Thiede, T., ”Bier, Shevill und eDate – Aegrescit medendo?”, *Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union*, 4/2012, s. 219–222.

35. Ennen tätä on kuitenkin tarkasteltava yhtä alustavaa kysymystä: kun kyse on internetissä henkilöoikeuksille aiheutuneesta vahingosta, onko mahdollista erottaa luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt?

2. Oikeushenkilöiden henkilöoikeudet

36. Vaikka sitä ei mainitakaan nimenomaisesti tuomiossa eDate, vaikuttaa siltä, että uuden erityisen toimivaltaperusteen luomisen taustalla tuomiossa eDate oli vahvasti ajatus perusoikeuksien suojelusta. Tämä ajatus ilmaistiin selkeästi julkisasiamies Cruz Villalónin mainitussa asiassa esittämän ratkaisuehdotuksen perusteluissa.¹⁹

37. Oli miten oli, käsiteltävässä asiassa keskusteltiin ainakin vilkkaasti siitä, voidaanko henkilöoikeuksien perusoikeussuoja ulottaa koskemaan oikeushenkilöitä. Onko oikeushenkilöillä henkilöoikeuksia? Asianosaisten näkemykset eroavat tältä osin toisistaan.

38. Kirjallisissa huomautuksissaan ja istunnossa Viron hallitus totesi, että tuomiolla eDate suojatut henkilöoikeudet voivat lähtökohtaisesti olla tarkoitettu ainoastaan luonnollisille henkilöille. Sen mukaan tämä johtuu niiden luonteesta ja vaikutuksista (kuten kipu ja särky). Yhdistynyt kuningaskunta korosti samaan tapaan kirjallisissa huomautuksissaan, että vahinko, josta vaaditaan korvausta ja joka aiheutui internetissä julkaistuista haitallisista tiedoista, vastaa todellisuudessa oikeushenkilöille aiheutuvaa taloudellista menetystä. Tästä esille nousevat kysymykset eroavat niistä, jotka liittyvät luonnollisen henkilön maineen vahingoittumiseen.

39. Komissio myöntää, että henkilöoikeuksia suojataan joissain jäsenvaltioissa, mutta väittää, ettei intressien keskukseen perustuvaa forum actoris -toimivaltasääntöä pitäisi laajentaa koskemaan oikeushenkilöitä. Tällainen laajentaminen ei olisi kyseessä olevan intressien tasapainon mukainen.

40. En voi yhtyä näihin näkemyksiin. Ensinnäkin *periaatteellisella* tasolla on vaikea nähdä, miksi oikeushenkilöille ei voitaisi antaa, sikäli kuin tämä analogia sen kohtuudella mahdollistaa, henkilöoikeuksia (tästä jäljempänä a kohdassa). Toiseksi on kuitenkin ehkä syytä korostaa, että *pragmaattisemmalla* tasolla sillä kysymyksellä, onko oikeushenkilöillä joitain perustavia henkilöoikeuksia, on melko vähäinen merkitys käsiteltävän asian tarkoituksen kannalta. On selvää, että monien jäsenvaltioiden lainsäädännössä oikeushenkilöiden lakisääteisiin oikeuksiin kuuluu niiden maineen tai hyvän nimen suoja. Nämä oikeudet ovat olemassa ja niitä on arvioitava pitkälti riippumatta oikeushenkilöiden perusoikeuksista tai niiden puuttumisesta. Tällaisiin kanteisiin, jos ne ovat luonteeltaan rajat ylittäviä, saattaa liittyä asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettu vahinko, mutta mahdollisesti kiivas keskustelu yritysten perusoikeuksien ulottuvuudesta ei todellisuudessa ole keskeinen tekijä käsiteltävässä asiassa (jäljempänä b kohta). Nämä pohdinnat johtavat siihen päätelmään, että sovellettaessa erityistä toimivaltaperustetta luonnollisia ja oikeushenkilöitä ei ole syytä kohdella eri tavalla (jäljempänä c kohta).

a) Periaatteellinen vastaus

41. Euroopan ihmisoikeussopimuksen järjestelmässä aluksi ainoastaan sen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklassa, joka koskee omaisuuden suojaa, määrättiin *nimenomaisesti*, että sitä sovelletaan myös oikeushenkilöihin. Myöhemmin sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien että unionin tuomioistuimien ovat kuitenkin asteittain laajentaneet perusoikeuksien suojan koskemaan oikeushenkilöitä, jos tällainen lähestymistapa vaikutti tarkoituksenmukaiselta kyseisen perusoikeuden kannalta.

¹⁹ Hän muun muassa huomautti, että perusoikeuskirjaan 7 ja 11 artiklaan kirjatulla yksityiselämää ja sananvapautta koskevilla perusoikeuksilla ”myönnetään erityinen suoja tiedonvälityksen vapaudelle demokraattisessa yhteiskunnassa mutta korostetaan samalla yksityiselämän suojan – johon sisältyy myös oikeus omaan kuvaan – kunnioittamisen merkitystä”. Julkisasiamies Cruz Villalónin ratkaisuehdotus eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:192, 52 kohta).

42. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä vuosien mittaan tapahtunut asteittainen laajentaminen on siten koskenut esimerkiksi sananvapautta,²⁰ oikeutta nauttia kotirauhan suojaa ja kirjeenvaihdon kunnioitusta²¹ sekä oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.²² Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on samanaikaisesti kuitenkin myös myöntänyt, että kun kyse on perusoikeuksien rajoituksista, ihmisoikeussopimuksen allekirjoittajavaltioille voidaan joissain tapauksissa antaa suurempi harkintavalta tilanteissa, jotka koskevat asianomaisten henkilöiden ammatillista toimintaa.²³

43. Samaan tapaan unionin oikeusjärjestelmässä unionin tuomioistuin on vahvistanut, että oikeushenkilöillä on paitsi omistusoikeus ja oikeus omaisuuden suojaan²⁴ myös elinkeinovapaus,²⁵ oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin²⁶ ja myös erityisesti oikeus oikeusapuun.²⁷ Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että oikeushenkilöt hyötyvät syyttömyysolettamasta ja että niillä on puolustautumisoikeudet.²⁸

44. Kokonaisuutena ottaen vaikuttaa siltä, että muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta²⁹ molemmissa järjestelmissä perusoikeuksien ulottaminen koskemaan oikeushenkilöitä tapahtui vähitellen ja pikemminkin luonnollisesti ja spontaanisti, siis ilman syvempiä filosofisia pohdintoja perusoikeuksien luonteesta tai tehtävästä.³⁰ Sen perustana olevat näkökohdat vaikuttavat olevan luonteeltaan enemminkin toiminnallisia: voidaanko kyseessä olevaa perusoikeutta, järkevää analogiaa käyttäen, soveltaa oikeushenkilöön? Jos tähän vastataan myöntävästi, kyseinen oikeus on yleensä ulotettu koskemaan oikeushenkilöitä ja sitä on sovellettu niihin, mahdollisesti suuremmin rajoituksin.³¹

20 Kirjattu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 26.4.1979, *Sunday Times v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR: 1979:0426JUD000653874).

21 Vahvistettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ulotti kodin käsitteen koskemaan yhtiöiden toimitiloja. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 16.4.2002, *Société Colas Est ym. v. Ranska* (CE:ECHR:2002:0416JUD003797197, 40–42 kohta).

22 Siitä määrätään Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 20.9.2011, *Oao Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Venäjä* (CE:ECHR:2011:0920JUD001490204, 536–551 kohta). Tuomiossa todettiin, ettei ollut syytä kohdella oikeushenkilöitä eri tavalla, koska oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden kunnioittaminen on ennakoedellytys mahdollisuudelle vedota asianomaisiin aineellisiin oikeuksiin. Ks. Oliver, P., ”Companies and their Fundamental Rights: a comparative perspective”, *International and Comparative Law Quarterly*, 2015, vol. 64, issue 3, s. 678.

23 Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 16.12.1992, *Niemietz v. Saksa* (CE:ECHR:1992:1216JUD001371088), jossa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin piti itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivan asianajajan kotitoimistoon tehtyä poliisietsintää kotirauhan rikkomisena. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kuitenkin lisäsi, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kappaleen mukainen valtioiden oikeus puuttua kyseisen oikeuden käyttämiseen voi olla laajempi, ”jos kyse on ammatti- tai liiketoiminnasta tai -tiloista, kuin muussa tapauksessa” (31 kohta).

24 Kirjattu perusoikeuskirjan 17 artiklaan. Ks. esim. tuomio 11.6.2015, *Berlington Hungary ym.* (C-98/14, EU:C:2015:386, 89–91 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Siitä määrätään perusoikeuskirjan 16 artiklassa. Ks. tuomio 21.12.2016, *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972, 66–69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Kirjattu perusoikeuskirjan 47 artiklaan. Ks. esim. tuomio 16.5.2017, *Berlioz Investment Fund* (C-682/15, EU:C:2017:373, 48 kohta).

27 Siitä määrätään perusoikeuskirjan 47 artiklassa. Tuomio 22.12.2010, *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811, 44–59 kohta).

28 Kirjattu perusoikeuskirjan 48 artiklaan. Ks. esim. tuomio 26.11.2013, *Groupe Gascogne v. komissio* (C-58/12 P, EU:C:2013:770, 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio 14.9.2010, *Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals v. komissio* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 92 kohta).

29 Yksi näistä on tuomio 22.12.2010, *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811), jossa unionin tuomioistuin vahvisti, että myös oikeushenkilöt voivat saada oikeusapua. Näin tehdessään (tuomion 38 kohdassa) unionin tuomioistuin tukeutui kielelliseen perusteeseen (kyseisessä määräyksessä käytetty sana ”jokaisella” ei sulkenut pois oikeushenkilöitä) yhdessä systematiikkaan liittyvien näkökohtien kanssa (kyseisen osaston sijainti perusoikeuskirjassa).

30 Ks. lisäksi esim. Oliver, P., ”Companies and their Fundamental Rights: a comparative perspective”, *International and Comparative Law Quarterly*, 2015, vol. 64, issue 3, s. 661–696.

31 Voitaisiin lisätä, että vastaavia keskusteluja on käyty ja perusoikeuksien suoja on ulotettu koskemaan oikeushenkilöitä myös muualla kuin näissä kahdessa eurooppalaisessa järjestelmässä. Esimerkkeinä Atlantin toiselta puolelta ks. mm. *Citizens United v. Federal Election Commission* 558 U.S. 310 (2010), joka koski oikeushenkilöiden poliittista sananvapautta, ja uudempana esimerkkinä *Burwell v. Hobby Lobby Stores* 573 U.S. (2014), jossa Yhdysvaltojen Supreme Court totesi, että voittoa tavoittelevilla yhteisöillä voi olla uskonnollinen vakaumus.

45. *Nimenomaisesti*, kun kyse on oikeushenkilöiden henkilöoikeuksista, ne tunnustetaan epäsuorasti tuomioissa *Fayed v. Yhdistynyt kuningaskunta*.³² Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että kun kyseessä on oikeus hyvään maineeseen, hyväksyttävän arvostelun rajat ovat löyhemmät suurissa julkisissa yhtiöissä työskentelevien liike-elämän henkilöiden kuin yksityishenkilöiden tapauksessa.³³ Se on lisäksi katsonut, ettei sen, että osapuoli oli suuri monikansallinen yhtiö, pitäisi estää sitä käyttämästä oikeutta puolustautua herjaavia väitteitä vastaan. Tämä ei myöskään merkitse sen mukaan sitä, ettei kantajia (luonnollisia henkilöitä) olisi pitänyt vaatia näyttämään toteen kyseessä olevien lausuntojen oikeellisuutta.³⁴

46. On kuitenkin reilua myöntää, ettei Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä ole ratkaistu tätä kysymystä ehkä täysin lopullisesti etenkin kahdesta syystä. Ensinnäkin oikeushenkilöiden henkilöoikeuksien luonne voi olla hieman erilainen kuin luonnollisten henkilöiden henkilöoikeuksien tapauksessa kulloisenkin oikeuden mukaan eriteltynä siinä asiayhteydessä, jossa siihen vedotaan – 8 artikla, 10 artikla tai kenties ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artikla – tai jopa minkä tahansa menettelyllisen oikeuden sisällä. Toiseksi konkreettisissa tapauksissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin noudattaa usein kansallisen tuomioistuimen oikeushenkilön henkilöoikeuksien loukkausten olemassaolosta tai puuttumisesta jo esittämää arviota.³⁵

47. Oikeushenkilöiden henkilöoikeuksien perusoikeussuojaa voitaisiin lähestyä kahdella tavalla: *luontaisesti* ja *välineellisesti*.

48. Henkilöoikeudet *luontaisena* arvona tarkoittaa, että ne ansaitsevat suojaa sellaisinaan. Henkilöoikeuksia voidaan pitää ihmisarvon ilmentymänä. Pelkästään se, että kyseessä on ihminen, oikeuttaa suojaan itsessään ja yksinään. Jos tämä henkilöoikeuksien käsitys hyväksytään, tällaisen aseman antaminen oikeushenkilölle voi olla älyllisesti jossain määrin vaikeaa.

49. Henkilöoikeudet voidaan kuitenkin ymmärtää myös *välineinä* muiden perusoikeuksien tehokkaaseen suojeluun eikä itsetarkoituksena. Oikeushenkilöiden henkilöoikeuksien suoja johtaa muihin niillä oleviin oikeuksiin (tai ilmentää väistämättä näitä oikeuksia), kuten omistusoikeus (perusoikeuskirjan 17 artikla) tai elinkeinovapaus (perusoikeuskirjan 16 artikla). Kun sovelletaan tätä logiikkaa, yrityksen henkilöoikeuksien loukkaus, jolla vahingoitetaan sen hyvää nimeä ja mainetta, muuntuu suoraan yrityksen taloudellisten oikeuksien loukkaukseksi. Näiden taloudellisten oikeuksien (joita oikeushenkilöillä ehdottomasti on) tehokas suojeleminen edellyttää siten myös niiden henkilöoikeuksien suojelua.

50. Tekeekö oikeushenkilöiden henkilöoikeuksien suoja koskeva jälkimmäinen peruste näistä oikeuksista alemmanasteisia tai jopa olemattomia? Käsiteltävän asian yhteydessä esitetyissä useissa huomautuksissa esitetään nähtävästi tämä moraalinen argumentti, joka tarkoittaa pohjimmiltaan sitä, että ”jos kyse on rahasta, se ei ansaitse perusoikeuksien suojaa”.

51. Olen tästä eri mieltä kolmesta syystä. Ensinnäkin on useita muita, lähinnä menettelyllisiä oikeuksia, joiden suojelun ei voida sanoa olevan itsetarkoitus vaan pikemminkin väline muiden oikeuksien tai arvojen turvaamiseen. Ovatko nämä oikeudet sitten ”alemmannasteisia”? Toiseksi, entäpä muut aineelliset oikeudet, jotka liittyvät esimerkiksi omistusoikeuden, oikeuden tehdä työtä tai elinkeinovapauden suojeluun? Ovatko nämäkin oikeudet ”moraalisesti alemmanasteisia”? Kolmanneksi,

32 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 21.9.1990, *Fayed v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:1994:0921JUD001710190).

33 *Ibid.*, 75 kohta. Ks. myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.5.2005, *Steel ja Morris v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:2005:0215JUD006841601, 94 kohta) ja tuomio 20.11.1989, *Markt intern Verlag GmbH ja Klaus Beermann v. Saksa* (CE:ECHR:1989:1120JUD001057283, 33–38 kohta).

34 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.5.2005, *Steel ja Morris v. Yhdistynyt kuningaskunta* (CE:ECHR:2005:0215JUD006841601, 94 kohta).

35 Ks. äskettäinen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 2.2.2016, *Magyar Tartalomsgálatók Egyesülete ja Index.hu Zrt v. Unkari*, (CE:ECHR:2016:0202JUD002294713, 66 kohta).

vaikka tällainen näkemys omaksuttaisiinkin, mitä tässä ei suinkaan tehdä, siinä suljettaisiin perusoikeuksien suojan ulkopuolelle voittoa tuottavat oikeushenkilöt. Entäpä ne, jotka eivät tavoittele voittoa? Entä voittoa tavoittelemattomat oikeushenkilöt, joilla voidaan väittää olevan ”jalompia” tavoitteita?

b) Pragmaattinen vastaus

52. En näe mitään syytä, miksi oikeushenkilöiden henkilöoikeuksia ei voitaisi suojata perusoikeutena, kunhan suojelu on edellisessä jaksossa pääpiirteittäin esitetyn yleisen logiikan mukaisesti tarkoituksenmukaista kyseisessä tapauksessa.

53. Unionin tuomioistuimen ei kuitenkaan ole nähdäkseen tosiasiallisesti tarpeen tarkastella tätä kysymystä käsiteltävässä asiassa.

54. Kun asiaa tarkastellaan perusoikeuksien suojasta parhaillaan käytävän keskustelun ”pakollista” tasoa laajemmin,³⁶ on syytä muistuttaa siitä, mistä tässä asiassa on todellisuudessa kyse: päätöksestä asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan mukaisen kansainvälisen toimivallan määrittämisestä asiassa, joka koskee sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta henkilön maineelle aiheutuneesta vahingosta.

55. Vastuu tämäntyyppisestä vahingosta ei kuitenkaan rajoitu siihen, mitä suojellaan perustuslainsäädännössä taatuilla perusoikeuksilla. Päinvastoin, jäsenvaltioiden lainsäädännössä yksityiskohtaisempia säännöksiä henkilöiden ja maineen suojelusta sisältyy kansallisiin siviililakeihin tai sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeviin sääntöihin. Näitä sääntöjä voidaan soveltaa väistämättä sekä luonnollisiin henkilöihin että oikeushenkilöihin.

56. Jos otetaan esimerkiksi Saksan lainsäädäntö, yleisten henkilöoikeuksien suoja pohjautuu perustuslakiin. Suojaa saavat sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt. Oikeushenkilöt saavat tällaista suojaa niin kauan kuin se koskee niiden nimenomaista tehtävää, esimerkiksi talouden toimijana tai työnantajana.³⁷ Yrityksen henkilöoikeudella suojellaan yrityksen mainetta ja sen perustuslaissa taattua elinkeinovapautta.³⁸ Yrityksen henkilöoikeuden suojan soveltamisalaa tulkitaan verrattain laajasti.³⁹ Ranskassa oikeuskäytännössä on ilmeisesti hyväksytty sellainen näkemys, että oikeushenkilöillä on tiettyjä henkilöoikeuksia, etenkin kun niiden kunnia tai maine on kyseessä.⁴⁰ Englannin lainsäädännössä kunnianloukkauksen ja panettelun käsitteillä suojataan ilmeisesti oikeushenkilöiden mainetta ja taloudellisia etuja.⁴¹

36 Aiemmasta oikeuskäytännöstä on syytä huomauttaa, että tuomiossa Shevill kolme neljästä kantajasta oli tosiasiallisesti *oikeushenkilöitä*. Tämä seikka ei kuitenkaan herättänyt epäilyjä samojen kansainvälistä toimivaltaa koskevien sääntöjen sovellettavuudesta. Samaa seikkaa voitaisiin kuitenkin pitää myös epäsuorana todisteena siitä, miten paljon unionin oikeudesta käytävä keskustelu ja sen painopiste ovat muuttuneet viimeisen vuosikymmenen aikana. Skeptikko voisi lisätä, etteivät ne ole välttämättä aina muuttuneet parempaan suuntaan siinä mielessä, että perusoikeuksista käytävä keskustelu tarjoaisi parempia tai tarkempia analyttisiä välineitä esimerkiksi kansainvälistä toimivaltaa koskevien sääntöjen tulkintaa varten.

37 Ks. esim. Bundesgerichtshofin (Saksan liittovaltion ylin yleinen tuomioistuin) tuomio 18.5.1971 – VI ZR 220/69, NJW 1971, 1665; tuomio 8.7.1980 – VI ZR 177/78, NJW 1980, 2807; tuomio 19.4.2005 – X ZR 15/04, NJW 2005, 2766; tuomio 23.9.2014 – VI ZR 358/13, NJW 2015, 489 ja tuomio 28.7.2015 – VI ZR 340/14, NJW 2016, 56.. Ks. myös Bundesverfassungsgerichtin (Saksan liittovaltion perustuslakituomioistuin) päätös 24.5.2006 – I BvR 49/00, NJW 2006, 3771.

38 Koreng, A., ”Das ’Unternehmenspersönlichkeitsrecht’ als Element des gewerblichen Reputationsschutzes”, *GRUR* 2010, s. 1065–.

39 Tämä suoja käsittää paitsi lausunnot, jotka voivat johtaa siihen, etteivät kuluttajat enää osta yrityksen tuotteita tai palveluja, myös sen, että luvaton kuvaaminen yrityksen toimitiloissa voi muodostaa yrityksen henkilöoikeuksien loukkauksen. Ks. esim. Landgericht Stuttgartin (Stuttgartin alueellinen tuomioistuin) tuomio 9.10.2014 – 11 O 15/14.

40 Ks. esim. Dumoulin, L., ”Les droits de la personnalité des personnes morales”, *Revue des sociétés* 2006, issue 1, kohta 19.

41 Ks. esim. *Tesla Motors Ltd v. BBC* [2013] EWCA Civ 152 tai *Marathon Mutual Ltd v. Waters* [2009] EWHC 1931 (QB).

57. Vaikka oikeushenkilöiden henkilöoikeudet, joilla suojataan niiden hyvää nimeä ja mainetta, poikkeavat toisistaan luonteeltaan ja laajuudeltaan, ne eivät siis ole mitenkään epätavallinen ilmiö jäsenvaltioissa. Jos tällainen lainsäädäntöön perustuva vaatimus esitetään jäsenvaltiossa toiseen jäsenvaltioon sijoittautunutta oikeushenkilöä vastaan, tällaisen kanteen ratkaiseminen edellyttää luonnollisesti myös päätöstä asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan mukaisesta kansainvälisestä toimivallasta.

58. Ilmaistakseni asian toisin, 7 artiklan 2 alakohta on monitasoinen säännös siinä mielessä, että siihen sisältyviä toimivaltasääntöjä voidaan soveltaa vaatimuksen täsmällisestä kansallisesta oikeusperustasta riippumatta, myönnetäänpä henkilöoikeuksien aineellinen suoja perustuslaissa suojatulla perusoikeudella, lainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön perustuvalla suojalla tai näiden yhdistelmällä.

59. Samanaikaisesti on niin, että vaikka 7 artiklan 2 alakohta onkin monitasoinen kansallisen lainsäädännön mukaisen vaatimuksen aineellisen perustan osalta, sen olisi taattava yhtenäinen lopputulos. Toisin sanoen mahdolliset erot kansallisen lainsäädännön mukaisen vaatimuksen perusteessa eivät voi vaikuttaa toimivaltasääntöjen arvioimiseen, tietysti edellyttäen, että vaatimuksen luonne liittyy edelleen sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvaukseen.

60. Yhteenvedona on todettava, että ainakin oikeushenkilöiden joidenkin henkilöoikeuksien suoja taataan yleensä paitsi perusoikeuksien tasolla myös (tai jopa useammin) lainsäädännössä. Unionin lainsäädännössä on näin ollen oltava vastaavat toimivaltasäännöt, jotka mahdollistavat pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen vaatimuksen tutkimiseen toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämisen.

c) Oikeushenkilöiden erilainen kohtelu asetuksessa N:o 1215/2012?

61. Kun nyt on selvitetty, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan kansainvälistä toimivaltaa koskevia sääntöjä sovelletaan oikeushenkilön, joka väittää henkilöoikeuksiaan loukatun, sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaan vaatimukseen (riippumatta siitä, perustuuko tällainen vaatimus perustuslaissa tai lainsäädännössä taattuun suojaan), herää loogisesti seuraava kysymys. Onko mitään hyvää syytä erottaa luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt intressien keskukseen perustuvan erityisen toimivaltaperusteen soveltamisessa? Jos on, miten tällaista erottelua voitaisiin perustella?

62. Ainoa perustelu, joka eroaa edellä tarkastellusta, tässä menettelyssä esitetystä näkemyksestä, jonka mukaan oikeushenkilöillä ei ole henkilöoikeuksia, on ollut ”heikompi osapuoli” -peruste. Tämä peruste kuuluu seuraavasti: luonnolliset henkilöt ovat luonnostaan ”heikommassa asemassa” oikeushenkilöihin nähden, kuten molemmissa tuomiossa eDate tarkastelluissa yhdistetyissä asioissa. Vakava vahinko, joka tietojen julkaisemisella verkossa voidaan välittömästi saada aikaan, oikeuttaa toimivaltasääntöjen tulkittamisen luonnollisten henkilöiden eduksi. Samaa erityissuojaa ei kuitenkaan tarvita oikeushenkilöiden tapauksessa, koska ne eivät ole luonnostaan ”heikommassa asemassa”.

63. En ole tästä samaa mieltä neljästä syystä.

64. Ensinnäkin huomautan samaan tapaan kuin komissio istunnossa, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan toimivaltasäännöllä ei pyritä suojelemaan heikompa osapuolta. Myönnän, että näin tehdään muissa asetuksessa N:o 1215/2012 säädetyissä erityisissä toimivaltavaltaperusteissa. Tämä koskee kuluttajille, työntekijöille ja tietyille henkilöille vakuutuksiin

liittyvissä asioissa annettavaa suojaa.⁴² Heikompaa osapuolta koskeva peruste ei kuitenkaan selkeästi päde sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeviin asioihin sovellettavaan erityiseen toimivaltasääntöön. Tämän tyyppinen toimivalta perustuu sen sijaan vaatimuksen ja sen tutkimiseen toimivaltaisen tuomioistuimen väliseen *läheiseen yhteyteen*.⁴³

65. Toiseksi, vaikka olisikin katsottava, että heikomman osapuolen perustetta olisi tarkasteltava tässä yhteydessä asetuksen N:o 1215/2012 selkeää sanamuotoa laajemmin, mitä tässä ei suinkaan tehdä, pohdin, miten tällainen automaattisesti sovellettava sääntö olisi todella tarkoituksenmukainen ja tuottaisi oikeat tulokset useimmissa tapauksissa. Ovatko luonnolliset henkilöt lähtökohtaisesti aina heikommassa asemassa ja oikeushenkilöt aina vahvemmassa asemassa riippumatta siitä, millainen konkreettinen ”voimasuhde” on tietyssä riita-asiassa? Entä oikeushenkilöt, jotka ovat tosiasiallisesti pieniä ja melko heikossa asemassa? Entäpä kaikki rajatapaukset, kuten yhden henkilön yhtiöt ja itsenäiset ammatinharjoittajat tai toisaalta vaikutusvaltaiset ja rikkaat yksityishenkilöt? Pitäisikö tässä yhteydessä olla lisäksi merkitystä sillä, tavoitteleeko oikeushenkilö voittoa vai ei?

66. Kolmanneksi on syytä muistaa, että kun tarkastellaan erityisesti internetissä julkaistuilla tiedoilla aiheutettavaa mahdollista vahinkoa, paitsi kantajat myös mahdolliset vastaajat muodostavat todennäköisesti melkoisen kirjavan joukon. Kun tuomio Shevill annettiin, herjaukset todennäköisesti tapahtui painetussa mediassa. Useimmissa (joskaan ei kaikissa) tapauksissa vastaajana olevat kustantajat olivat todennäköisesti oikeushenkilöitä.

67. Internet muutti täysin pelin säännöt, sekä hyvässä että pahassa: se demokratisoi julkaisemisen. Yksityisten verkkosivustojen, omien julkaisujen, blogien ja sosiaalisen median aikakaudella luonnolliset henkilöt voivat hyvin helposti levittää tietoa mistä tahansa muusta henkilöstä, onpa se sitten luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, taikka viranomaisesta. Tällaisessa teknisessä ympäristössä alkuperäinen ajatus, johon herjaavilla julkaisuilla aiheutettava vahinko koskevat varhaiset säännöt saattoivat perustua ja jossa oletettiin, että kantaja on todennäköisesti heikommassa asemassa oleva yksityishenkilö ja vastaaja taas (ammattimainen) kustantaja, murentuu täysin.

68. Vaikka sovellettaisiinkin logiikkaa, jossa molemminpuolisia voimasuhteita arvioidaan tapauskohtaisesti yksittäistapauksissa, tällainen lähestymistapa ajautuu usein käytännön toteutuksen osalta törmäyskurssille asetuksella N:o 1215/2012 tavoiteltavan toimivaltasääntöjen hyvän ennustettavuuden kanssa.⁴⁴ Mitä perusteita sitten olisi sovellettava? Raha? Kunkin yksikön lakiasiainosaston koko? Se, harjoittaako kyseinen yksikkö ammattimaista julkaisutoimintaa? Tällainen työläs selvittely, jonka tulos on epävarma, ei ehkä ole paras lähestymistapa kansainvälisen toimivallan määrittämiseen, jonka pitäisi olla mahdollisimman nopeaa ja helppoa.⁴⁵

69. Yhteenvedonä näen mitään hyvää syytä, miksi asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaan sisältyviä erityisiä toimivaltasääntöjä, intressien keskuksen perustuva toimivaltaperuste mukaan luettuna, olisi sovellettava eri tavalla sen mukaan, onko kantaja luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö.

42 Ks. asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 18 perustelukappale: ”Vakuutus-, kuluttaja- ja työsopimusten osalta heikompaa osapuolta olisi suojeltava tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöillä, jotka ovat hänen etujensa kannalta yleisiä sääntöjä suotuisimmat.” Nämä säännöt sisältyvät saman asetuksen II luvun 3–5 jaksoon.

43 Ks. edellä alaviitteeseen 8 sisältyvät oikeuskäytäntöviittaukset.

44 Asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 15 perustelukappale.

45 Ks. kuvaus käytännön hankaluuksista, joita voimasuhteiden tapauskohtainen tutkiminen aiheuttaa asetuksen N:o 44/2001 mukaisissa vakuutusta koskevilla asioissa, ratkaisuehdotuksessani MMA IARD (C-340/16, EU:C:2017:396, erityisesti 61 ja 62 kohta).

B Kansainvälinen toimivalta sellaisten vaatimusten osalta, jotka koskevat verkossa julkaistujen tietojen aiheuttamaa henkilöoikeuksien loukkausta

70. Edellisessä jaksossa esitetyistä syistä en pidä vakuuttavina väitteitä, joiden mukaan luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voitaisiin erottaa kansainvälisen toimivallan määrittämiseksi henkilöoikeuksien väitetyn loukkaamisen johdosta esitettävien sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevien vaatimusten osalta.

71. Tässä jaksossa käsiteltävistä syistä pidän kuitenkin erittäin vakuuttavina perusteita sille, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vuosien saatossa kehittyneitä liian laajoja erityistä toimivaltaa koskevia sääntöjä tarkistettaisiin. Näitä sääntöjä tarkasteltaessa olisi otettava asianmukaisesti huomioon, että internet on yksinkertaisesti hyvin erilainen tiedotusväline.⁴⁶

72. Tässä jaksossa ehdotetaan näin ollen seuraavaa: internetissä julkaistuja mahdollisesti herjaavia lausuntoja varten pitäisi olla käytettävissä ainoastaan kaksi erityistä (ja täysimääräistä) oikeuspaikkaa. Sekä luonnollisiin henkilöihin että oikeushenkilöihin pitäisi sitten voida soveltaa erotuksetta erityisen toimivallan suppeampaa perustetta.

1. Vaikeudet käyttää mosaiikkilähestymistä internetiin liittyviin sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeviin vaatimuksiin

73. On syytä muistuttaa,⁴⁷ että tuomiossa Shevill todettiin, että sanomalehden maineelle aiheuttamaa vahinkoa koskeva vaatimus voidaan esittää sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, johon kustantaja on sijoittautunut, ja niiden jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, joissa lehteä jaetaan.

74. Tuomiossa eDate unionin tuomioistuin lisäsi kolmannen erityisen toimivallan perusteen: kantajan intressien keskus. Mikä tärkeää, unionin tuomioistuin myös vahvisti, että tuomiossa Shevill kehitettyä jakeluun perustuvaa toimivaltaperustetta voidaan soveltaa vaatimuksiin, jotka perustuvat internetissä väitetysti aiheutuneeseen vahinkoon. Kuten tuomiossa Shevill, tämä kansainvälinen toimivalta rajoittuu edelleen ainoastaan kyseisen jäsenvaltion alueella aiheutuvaan vahinkoon.

75. Tuomiossa Shevill tämä mosaiikkilähestymistapa kehitettiin kuitenkin lähtökohtaisesti sellaisen tapauksen perusteella, jossa rajallista määrää tietyn sanomalehden painettuja kappaleita jaettiin tietyssä jäsenvaltiossa. Alueellisen jakelun idea vaikuttaa siten sopivan yhteen nyt tarkasteltavaa vahingonkorvausvaatimusta koskevan maantieteellisesti rajatun kansainvälisen toimivallan kanssa.

76. Ongelmana tässä nimenomaisessa erityisessä toimivaltaperusteessa on yksinkertaisesti se, että internet toimii aivan eri tavalla. Verkossa julkaistuihin tietoihin voidaan tutustua heti ja missä tahansa. Maantieteellisiä rajoja ei periaatteessa tunneta.⁴⁸ On tietysti mahdollista vedota internetin saatavuuteen ja tiedonvälityksen kieleen, kun arvioidaan sitä, olivatko tiedot yksittäistapauksessa kohtuudella ymmärrettävissä vai eivät. Kun konekääntäminen kehittyy ja tietoa julkaistaan enemmän kuin koskaan yleisesti puhutuilla kielillä, nämä huolenaiheet eivät kuitenkaan ehkä ole enää yhtä merkittäviä kuin aiemmin.

46 Abstraktin periaatteen tasolla yhden täysin toiveeseen toimivaltaperusteista, jotka ovat *teknologianeutraaleja*, kuten julkisasiamies Cruz Villalón asian vaikuttavasti ilmaisi ratkaisuehdotuksessaan eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:192, 53 ja 54 kohta). Tämän periaatteen käytännön toteutuksen tasolla, kuten tässä jaksossa tarkastellaan, on kuitenkin mielestäni vaikea kohdella samanlaisina tilanteita, jotka ovat objektiivisesti tarkasteltuina hyvin erilaisia.

47 Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohta.

48 Samankaltaisesta näkemyksestä ja vertailevasta lähestymistavasta ks. esim. Australian ylimmän tuomioistuimen tuomio Dow Jones ja Company Inc v. Gutnick [2002] HCA 56, 113 kohta. Ks. myös Bundesgerichtshofin 2.3.2010 antama tuomio VI ZR 23/09.

77. Nykyinen ongelma juontaa mielestäni juurensa siitä, että tuomiossa Shevill kehitetty mosaiikkilähestymistapa ulotettiin automaattisesti koskemaan internetiin liittyviä vaatimuksia tuomiossa eDate, jossa ei ehkä otettu täysin huomioon näiden kahden tiedotusvälineen merkittäviä eroja. Tästä aiheutuu useita rakenteellisia ja toiminnallisia ongelmia. Esitän niistä pääpiirteittäin kolme.

78. Ensinnäkin tuomiossa Shevill kehitetyn lähestymistavan soveltaminen verkkosisältöön merkitsee pohjimmiltaan sitä, että mahdollisia oikeuspaikkoja on samanaikaisesti useita, pelkästään Euroopan unionissa 28. Tietoihin voidaan tutustua välittömästi kaikissa jäsenvaltioissa. Kuten julkisasiamies Cruz Villalón huomautti ratkaisuehdotuksessaan eDate, on niin, että vaikka internetsivustolla kävijöiden määrä ja alkuperä voivat epäilemättä antaa jonkinlaisia viitteitä internetsivuston alueellisesta vaikutuksesta, ne eivät ole luotettava peruste sen mittaamiseen, miten laajalti tieto leviää internetissä.⁴⁹ Yksikin kävijä johtaa näin ollen siihen päätelmään, että kyse on tuomiossa Shevill tarkoitettusta jakelusta, jolloin vaatimuksen esittäjä voi nostaa kanteen kyseisessä oikeuspaikassa.

79. Tällaista jakeluperusteen soveltamisesta seuraavaa oikeuspaikkojen monilukuisuutta on erittäin vaikea sovittaa yhteen asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 15 perustelukappaleessa esitettyjen, toimivaltasääntöjen ennustettavuutta ja moitteetonta lainkäyttöä koskevien tavoitteiden kanssa.⁵⁰

80. Toiseksi oikeuspaikkojen monilukuisuuden lisäksi seurauksena on myös vaatimusten huomattava *pirstaloituminen* näillä oikeuspaikoilla: kukin 28 mahdollisesta oikeuspaikasta on toimivaltainen tutkimaan kyseisen jäsenvaltion alueelle rajoittuvia vahinkoja. Tällainen vahingon suhteellinen jakaminen on vaikeaa ellei mahdotonta, kun otetaan huomioon käytettävä tiedotusväline eli internet.⁵¹

81. On myös vaikea nähdä, miten tällaisia monilukuisia vaatimuksia voitaisiin sovittaa keskenään yhteen ja miten ne niveltäisivät yhteen muiden asetuksessa N:o 1215/2012 säädettyjen mekanismien kanssa, joilla pyritään tehostamaan menettelyn kulkua, kuten kanteiden vireilläolovaikutus⁵² tai toisiinsa läheisesti liittyvien kanteiden yhdistäminen⁵³ (tai *res judicata* -periaatteen kanssa).

82. Kun tarkastellaan vireilläolosääntöä, olisiko sillä mahdollisesti estävä vaikutus kahden (ja jopa 28:n) alueellisesti rajatun vaatimuksen osalta, koska ne koskevat samaa vahingollista tietoa, jonka poistamista vaaditaan vahingonkorvausten lisäksi? Riippuisiko tämän säännön soveltaminen käytetyn oikeussuojakeinon tyypistä? Ja miten se toimisi, kun kyseessä on yksi täysimääräinen ja useita osittaisia, alueellisesti rajattuja vaatimuksia? Voidaan myös pohtia, millainen vaikutus esimerkiksi kantajan intressien keskuksen tuomioistuimessa vaadittujen vahinkojen kokonaisuudesta annetun tuomion oikeusvoimalla olisi suhteessa yhden tai useamman osittaisen oikeuspaikan perusteella mahdollisesti myöhemmin esitettävään vahingonkorvausvaatimukseen.

83. Käsiteltävä asia ei koske näitä erityisiä näkökohtia. Niiden mahdolliset käytännön (tai epäkäytännölliset) vaikutukset olisi kuitenkin pidettävä mielessä, kun tarkastellaan sellaisen toimivaltasäännön toimintaa, jossa pohjimmiltaan annetaan tuomiovalta 28:n eri jäsenvaltion tuomioistuimille.

49 Julkisasiamies Cruz Villalónin ratkaisuehdotus eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:192, 50 kohta).

50 Ks. vastaavasti esim. Garber, T., "Die internationale Zuständigkeit für Klagen aufgrund einer Persönlichkeitsrechtsverletzung im Internet", *ÖJZ*, 2012, s. 108–. Vastakkaisesta näkemyksestä ks. esim. Mankowski, P., "Kommentar zum Art. 5 EuGVVO", *EWiR*, 2011, s. 743 ja 744.

51 Tuomion eDate herättämässä akateemisessa keskustelussa myönnettiin muun muassa vaikeudet "jakaa loukkaukset matemaattisesti maantieteellisiin osiin", kuten tuomiossa Shevill tehtiin. Ks. Pichler, P., "Forum-Shopping für Opfer von Persönlichkeitsverletzungen im Internet? Das EuGH-Urteil eDate Advertising gegen X und Martinez gegen MGN (C-509/09 und C-161/10)", *M&R*, 2011, s. 365–.

52 Eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita. Ks. asetuksen N:o 1215/2012 II luvun 9 jakso.

53 Ks. asetuksen N:o 1215/2015 8 artikla.

84. Kolmanneksi on otettava huomioon myös toimivallan laajuuden ja käytettävän oikeussuojakeinon keskinäinen vuorovaikutus, jota tarkastellaan nimenomaisesti käsiteltävässä asiassa. Tuomioihin Shevill ja eDate perustuvassa oikeuskäytännössä selvennettiin, että toimivalta voi olla täysimääräinen (kun se perustuu vastaajan intressien keskukseen tai sijoittautumis-/kotipaikkaan) tai alueellisesti rajattu (kun se perustuu jakeluun). Tämä toimivallan laajuuden joustaminen on kuitenkin tuotu esiin nimenomaisesti ainoastaan vahingonkorvausvaatimusten osalta. Tällaisia vaatimuksia voidaan luonnostaan mukauttaa määrällisesti. Tämä ei kuitenkaan päde välttämättä muihin oikeussuojakeinoihin, kuten määräykseen oikaista tai poistaa tiedot. Kyseinen oikeussuojakeino on luonteeltaan jakamaton. Tämä kysymys muodostaa kansallisen tuomioistuimen esittämän kolmannen kysymyksen ytimen. Käsitelen sitä yksityiskohtaisemmin jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen C osassa.

85. Yhteenvedon voidaan todeta, että tuomion Shevill ”verkkoversion” toimiminen käytännössä vaikuttaa ongelmalliselta. Tässä vaiheessa on kuitenkin kenties paikallaan ottaa askel taaksepäin ja tarkastella käytännön yksityiskohtien sijaan kyseessä olevia perustavia arvoja ja etuja. Kenen etuja tällainen erityisten toimivaltaperusteiden räjähdysmäinen lisääntyminen voisi palvella? Kenelle toimivaltaperusteet oli tarkoitettu?

86. Voidaan pohtia, onko tällainen oikeuspaikkojen moninaisuus itse järjestelmän toiminnan etujen mukaista. On syytä muistaa, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan mukainen toimivaltaperuste ilmentää moitteettoman lainkäytön tavoitetta, koska sillä annetaan toimivalta tuomioistuimelle, jolla on *läheinen yhteys* tiettyyn asiaan.⁵⁴ Kuten edellä jo selitettiin,⁵⁵ kyseisellä toimivaltaperusteella ei ole tarkoitus suojella heikompa osapuolta. Näin ollen sekä kantajan että vastaajan edut olisi otettava huomioon samalla tavalla.

87. Vaikka oletettaisiinkin, että tällaisella oikeuspaikkojen monilukuisuudella suojellaan kantajaa, voidaanko kantajan etuja pitää hyvin suojattuina sen vuoksi, että kantaja voi valita useista oikeuspaikoista, joista suuri osa on osittaisia?

88. Mielestäni ei. Kantajan tilanne on jo ennestään melko hyvä, sillä kantajalla on mahdollisuus nostaa kanne vastaajaa vastaan kantajan omalla oikeuspaikalla, joka perustuu sen intressien keskukseen, kuten tuomiossa eDate kyseessä olleessa asiassa tapahtui.⁵⁶ Jos kantaja voi omalla oikeuspaikallaan vaatia korvausta koko väitetystä vahingosta, olisiko enää mitään järkevää kannustinta pyrkiä saamaan ”osittaista” vahingonkorvausta useissa muissa valtioissa? En näe, miten 27 muun oikeuspaikan käytettävyys auttaisi kumpaakaan osapuolta, lukuun ottamatta ilmeistä kantajalle tarjottua mahdollisuutta kiusata vastaajaa nostamalla painostuskanteita toisissa jäsenvaltioissa. Tällaisen häirinnän uhka pantiin merkille jo tuomion Shevill osalta.⁵⁷ Siitä kuitenkin tulee melko ilmeinen internetin aikakaudella.

89. Vaikka nykyisen oikeuspaikkojen monilukuisuuden voidaan ensi näkemältä mieltää kallistavan tasapainoa kantajan hyväksi, on vaikea katsoa sen palvelevan todellisuudessa kumpaakaan osapuolta. Edellä esitetyistä syistä se voi synnyttää hankalia menettelyllisiä ongelmia molemmille osapuolille. Etenkin vastaaja menettää mahdollisuuden ennustaa, missä jäsenvaltio(i)ssa kanne sitä vastaan voidaan nostaa.

90. Yhteenvedon todettakoon, että tuomiossa Shevill kehitetyn mosaiikkilähestymistavan ulottaminen koskemaan internetissä julkaistuja väitetysti herjaavia lausuntoja johtaa oikeuspaikkojen monilukuisuuteen, mikä ei palvele kummankaan asianosaisen oikeutettua etua ja on ennustettavuuden ja moitteettoman lainkäytön tavoitteiden vastaista.

⁵⁴ Ks. edellä alaviite 8.

⁵⁵ Ks. edellä 64 kohta.

⁵⁶ On myös esitetty, että tämä forum actoris -toimivaltasääntö kallistaa jo kohtuuttomasti tasapainoa kantajan hyväksi. Ks. edellä alaviite 18.

⁵⁷ Briggs, A., ”The Brussels Convention”, *Yearbook of European Law*, 1995, vol. 15, issue 1, s. 487–514.

2. Suppeampi vaihtoehto

91. Tässä jaksossa ehdotetaan, että internetissä julkaistuihin herjaaviin lausuntoihin sovellettavissa toimivaltasäännöissä palataan taaksepäin ja todennäköisesti lähemmäs asetuksessa N:o 1215/2012 säädetyn sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun juuria rajaamalla erityinen toimivalta kahteen tilanteeseen: siihen, jossa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, ja siihen, jossa vahinko sattui. Jälkimmäinen toimivaltaperuste määriteltäisiin paikaksi, jossa vaikutus kantajan maineeseen oli suurin. Tässä paikassa on kantajan intressien keskus.

a) Uudelleenmääritely peruste

92. Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaan sisältyvän säännön mukaan toimivaltaisista ovat ”sen paikkakunnan tuomioistuimet, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”. Tämä käsittää sekä i) paikkakunnan, missä vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, että ii) paikkakunnan, missä vahinko sattui.⁵⁸ Miten nämä kaksi erityistä toimivaltaperustetta todetaan internetissä julkaistujen herjaavien lausuntojen tapauksessa?

93. Ensimmäinen mahdollisuus koskee paikkakuntaa, mistä tiedot ovat peräisin (*vahingon aiheuttanut tapahtuma*). Kuten unionin tuomioistuin on huomauttanut, tämä mahdollisuus menee yleensä päällekkäin asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklan 1 kohtaan sisältyvän vastaajan kotipaikkaa koskevan yleisen toimivaltasäännön kanssa.⁵⁹ On loogista, että vastaaja julkaisee ja myös hallinnoi tietoja todennäköisimmin sieltä käsin, missä hänellä tai sillä on kotipaikka. Tässä samassa paikassa voidaan myös toteuttaa oikeudellinen täytäntöönpano vahingollisen verkkosisällön oikaisemiseksi tai poistamiseksi.

94. Vahingon aiheuttanut tapahtuma koskee siten tietoa hallitsevan henkilön tai henkilöiden sijaintipaikkaa eikä sitä, missä tietojen fyysinen tai virtuaalinen alusta tosiasiaa luotiin. Tuomiossa Shevill ei tarkasteltu epäsuorasti paikkaa, jossa sanomalehti fyysisesti painettiin, paikkana, jossa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui. Siinä tarkasteltiin sen sijaan kustantajan kotipaikkaa. Tämä on mielestäni sellainen yhtäläisyys tuomion Shevill kanssa, joka voidaan säilyttää: palvelimen tai palvelinten, jolle tai joille tiedot on tallennettu, fyysisellä sijainnilla ei pitäisi olla merkitystä. Avainasemassa on se, joka pääsee käsiksi sisältöön, joka voi olla kuka tahansa, joka on tavallisesti⁶⁰ vastuussa verkossa julkaistavien tietojen julkaisemisesta ja niiden sisällön muokkaamisesta.⁶¹

95. Toinen mahdollisuus koskee paikkaa, jossa vahinko sattui. Käsiteltävässä asiassa on kyse oikeushenkilön maineelle väitetyistä aiheutetuista vahingoista. Tämä vahinko kärsitään todennäköisesti paikassa, jossa kyseinen oikeushenkilö harjoittaa liiketoimintaa tai muuta ammatillista toimintaa.

96. Jos tuomiossa Shevill kehitetty mosaiikkilähestymistapa jätetään huomiotta,⁶² paikka, jossa vahinko sattui, rajoittuisi yhdelle oikeudenkäyttöalueelle. Koska suojeltava kohde on kantajan maine, tämän paikan olisi oltava siellä, missä suojeltava maine vahingoittui eniten. Se taas on todennäköisesti paikka, jossa kyseisellä henkilöllä, onpa kyseessä sitten luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, on intressiensä keskus. Tällainen paikka edustaisi riita-asian todellisen keskuksen paikkaa, johon läheisimpään liittymään perustuvan erityisen toimivaltaperusteen pitäisi asianmukaisesti johtaa.

58 Ks. edellä alaviite 8.

59 Tuomio 7.3.1995, Shevill (C-68/93, EU:C:1995:61, 26 kohta), jossa viitataan asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklan edeltäjään Brysselin yleissopimuksen 2 artiklaan.

60 Tämä on siten se, joka on ensisijaisesti vastuussa tietojen sisällöstä, ellei oteta huomioon mahdollisuutta velvoittaa palvelimen ylläpitäjä (jos se on eri kuin julkaisija) tai internetpalveluntarjoaja estämään pääsy kyseisiin tietoihin.

61 Myös siksi, että verkkosisällön julkaiseminen tapahtuu usein useilla palvelimilla, jotka sijaitsevat eri paikoissa tai jopa eri oikeudenkäyttöalueilla.

62 Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 77–90 kohdassa yksityiskohtaisesti esitetyistä syistä.

97. Kantajalla olisi siten mahdollisuus nostaa kanne kahdella paikkakunnalla. Ensimmäinen niistä olisi asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklan 1 kohdan yleissäännön mukaan vastaajan kotipaikka, joka vastaa myös paikkaa, mistä vahinko on peräisin. Toinen olisi kantajan intressien keskus, joka vastaa paikkaa, jossa vahinko aiheutui. Molemmat oikeuspaikat antaisivat toimivaltaiselle tuomioistuimelle *täyden* toimivallan antaa ratkaisu kaikista vaadituista vahingonkorvauksista ja kaikista kansallisen lainsäädännön mukaan käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista, mukaan luettuna mahdollisen kieltomääräyksen antaminen, jos sellaista vaaditaan.

98. Tällä ehdotetulla rajauksella on kaksi tarkoitusta. Siinä ensinnäkin tunnustetaan ja otetaan huomioon vahinkoa kärsineen henkilön tilanne, sillä tämä voi nostaa kanteen väärintekijää vastaan omalla oikeuspaikallaan ja vaatia korvausta kaikista aiheutuneista vahingoista. Sillä edistetään toiseksi moitteettoman lainkäytön tavoitetta. Tämä johtuu siitä, että sillä annetaan toimivalta jäsenvaltion tuomioistuimille, joilla on läheisin liittymä kantajan intressien keskukseseen ja joilla on paras tietämys kantajan tilanteesta. Niillä on siten parhaat edellytykset arvioida koko aiheutuneen vahingon vaikutusta.

b) Intressien keskuksen paikallistaminen

99. Jäljelle jää se keskeinen kysymys, miten *intressien keskus* olisi sitten määritettävä luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden tapauksessa.

100. Keskuksen määrittäminen on luonteensa vuoksi tapauskohtaista, ja siinä keskitytään erityisesti *kahteen tekijään*: kantajan tosiasialliseen ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen, joita tarkastellaan kyseessä olevan lausunnon luonteen *yhteydessä*. Ensimmäisessä tekijässä tarkastellaan kantajan nimenomaista tilannetta. Toisessa tarkastellaan sitä, miten riidanalainen lausunto olisi tai ei olisi voinut vaikuttaa tähän tilanteeseen.

101. Tämä kaksinainen arviointi on välttämättä tehtävä *kunkin konkreettisen* vaatimuksen osalta. Tällaista arviointia ei voida lähtökohtaisesti tehdä *abstraktisti*, kyseessä olevan vaatimuksen tyyppistä ja luonteesta irrallaan.⁶³ Sen tarkoituksena on antaa toimivalta tuomioistuimelle, joka sijaitsee asianomaisen riita-asian painopisteessä. Tällä tuomioistuimella on siten paras tietämys kantajan tilanteesta sekä vaikutuksista, joita kyseisessä jäsenvaltiossa ja mahdollisesti laajemminkin voidaan kohtuudella odottaa.

102. Pyrkinessään yleisesti ennakoimaan, missä *luonnolliset henkilöt* todennäköisesti tuntevat herjaavan lausunnon vaikutukset, unionin tuomioistuin totesi tuomiossa eDate, että kantajan intressien keskus on yleensä sama kuin jäsenvaltio, jossa on hänen vakinainen asuinpaikkansa. Se katsoi, että intressien keskus voi olla myös toisessa jäsenvaltiossa, jos erityisen läheinen liittymä kyseiseen valtioon on osoitettavissa muiden seikkojen, kuten esimerkiksi ammattitoiminnan harjoittamisen, perusteella.⁶⁴ Kantajan tilanteesta riippuen intressien keskus voisi siten olla myös jokin toinen paikka, kuten se, jossa on kantajan ystäväpiiri, perhe ja niin edelleen.

103. Vakinaisen asuinpaikan peruste voi varmasti toimia hyvänä lähtökohtana tosiasiallisen tilanteen arvioinnissa luonnollisten henkilöiden intressien keskuksen osalta. Tämä lähtökohta on kuitenkin varmistettava kyseessä oleva konkreettinen lausunto huomioon ottaen, koska tietyillä tiedoilla ei luonnollisestikaan ole samaa vaikutusta työ- ja yksityiselämään, jotka eivät välttämättä rajoitu yhteen jäsenvaltioon.

⁶³ Näin otetaan huomioon tilanteet, joissa kantajan (objektiivinen) intressien keskus on jäsenvaltiossa X mutta joissa kanne on luonteeltaan hyvin erityinen ja liittyy erittäin konkreettiseen tai ainutkertaiseen tilanteeseen jäsenvaltiossa Y eikä tämä tilanne yksinkertaisesti pysty vahingoittamaan kantajan mainetta jäsenvaltiossa X.

⁶⁴ Tuomio 25.10.2011, eDate (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 49 kohta).

104. Kun tarkastellaan *oikeushenkilöiden* intressien keskusta, vahinko kohdistuu tyypillisesti niiden elinkeinotoimintaan. Voittoa tavoittelevan oikeushenkilön, toisin sanoen yhtiön, tapauksessa oikeuspaikka on todennäköisesti sama kuin jäsenvaltio, jossa se saa suurimman liikevaihdon. Voittoa tavoittelemattomien järjestöjen kohdalla taas se on todennäköisesti paikka, jossa on suurin osa sen ”asiakkaista” (sanan laajimmassa merkityksessä). Molemmissa tapauksissa tällainen jäsenvaltio on todennäköisesti se, jossa vahinko sen maineelle ja siten sen olemassaololle tuntuu eniten.

105. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, olisiko oikeushenkilön intressien keskuksen sijainnissa otettava huomioon se, minne oikeushenkilö on sijoittautunut.⁶⁵ Tämän ehdotuksen innoittajana vaikuttaa toimineen rinnastus unionin tuomioistuimen tuomiossa eDate luonnollisten henkilöiden yhteydessä mainitsemaan asuinpaikkaan.

106. Kun etsitään yhtäläisyyksiä tapauksiin, joissa sijoittautumispaikka on merkityksellinen kansainvälisen toimivallan määrittämisessä, voitaisiin tehdä analogia (tai pikemminkin rinnastus) pääintressien keskuksen käsitteeseen, joka on todellakin maksukyvyttömyysasetukseen sisältyvien toimivaltasääntöjen keskeinen osatekijä.⁶⁶

107. Tässä asetuksessa pääintressien keskus on paikka, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on kolmansien osapuolten todettavissa. Oikeushenkilön pääintressien keskuksen oletetaan olevan sen sääntömääräinen kotipaikka. Jos kyseessä on yksityishenkilö, pääintressien keskuksen oletetaan olevan kyseisen henkilön pääasiallinen toimipaikka (jos tämä on yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja) tai henkilön vakinainen asuinpaikka (molemmissa tapauksissa jollei muuta näytetä ja sillä edellytyksellä, että sääntömääräistä kotipaikkaa, pääasiallista toimipaikkaa tai vakinaista asuinpaikkaa ei ole siirretty toiseen jäsenvaltioon maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen tekemistä edeltäneiden kolmen tai kuuden kuukauden aikana).

108. Velallisen pääintressien keskus määrittää, mikä tuomioistuin on kansainvälisesti toimivaltainen niin kutsutun maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn osalta. Pääintressien keskus määrittellään siten velallisen perusteella, joka vastaa maksukyvyttömyysmenettelyssä vastaajaa.

109. Näin ollen se, että sääntömääräinen kotipaikka otetaan lähtökohdaksi oikeushenkilön pääintressien keskuksen (ja siten sen tuomioistuimen, joka on toimivaltainen aloittamaan niin kutsutun maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn) määrittämisessä, ei siten merkitse merkittävää poikkeamista asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklassa vahvistetusta perinteisestä, oletusarvoisesta toimivaltasäännöstä.

110. Tuomiossa eDate kehitetty intressien keskus koskee sitä vastoin kantajaa. Kuten komissio on lähtökohtaisesti huomauttanut, siinä käännetään tältä osin päinvastaiseksi toimivaltasääntöjen perustana oleva logiikka. Tämä johtuu siitä, että mainituissa asetuksessa sovelletaan kantajaan forum actoris -toimivaltasääntöä,⁶⁷ joka varataan siinä muutoin ”heikommille osapuolille”.⁶⁸

111. Kun siis päätetään asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa säädetystä intressien keskuksista, oikeushenkilön sijoittautumispaikka tai kotipaikka voidaan ottaa huomioon yhtenä tosiseikkoja koskevista tekijöistä. Se ei kuitenkaan ole ratkaiseva tekijä.

65 On syytä muistuttaa, että asetuksen N:o 1215/2012 63 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”tätä asetusta sovellettaessa yhtiön tai muun oikeushenkilön kotipaikka on paikkakunta, missä sillä on: a) sääntömääräinen kotipaikka; b) keskushallinto; tai c) pääasiallinen toimipaikka”.

66 Ks. maksukyvyttömyysmenettelyistä 20.5.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 2015/848 (EUVL 2015, L 141, s. 19) 3 artiklan 1 kohta. Ks. sitä edeltänyt ja samankaltainen, joskaan ei yhtä monisyyinen, maksukyvyttömyysmenettelyistä 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 (EYVL 2000, L 160, s. 1) 3 artiklan 1 kohta.

67 Tuomion Shevill jälkimainingeissa ilmaistiin jo huoli siitä, että kantajaan sovelletaan forum actoris -toimivaltasääntöä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta koskevissa asioissa. Ks. Briggs, A., ”The Brussels Convention”, *Yearbook of European Law*, 1995, vol. 15, issue 1, s. 487–514. Keskustelua siitä on jatkettu tuomion eDate antamisen jälkeen. Ks. edellä alaviite 18.

68 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 64 kohta.

112. Kuten edellä todettiin, intressien keskuksen paikallistaminen määräytyy tosiseikkojen ja asiayhteyden perusteella, ja sillä pyritään yksilöimään paikka, jossa oikeushenkilön maineelle aiheutunut vahinko tuntuu eniten. Tämä on sama kuin oikeushenkilön kotipaikka vain, jos se harjoittaa myös elinkeinotoimintaa pääasiallisesti samassa jäsenvaltiossa. Jos kyseisessä jäsenvaltiossa ei kuitenkaan harjoiteta elinkeinotoimintaa ja jos kantajan toiminta ei tuota siellä liikevaihtoa, intressien keskuksen ei voida katsoa olevan siellä.

113. Siten oikeushenkilöiden intressien keskuksen määrittämisessä merkityksellisiä tekijöitä ovat todennäköisesti pääasiallinen kaupallinen toiminta tai muu elinkeinotoiminta, joka puolestaan määritetään täsmällisimmin käyttämällä perusteena liikevaihtoa tai asiakkaiden määrää tai muita liikeyhteyksiä. Kotipaikka voidaan ottaa huomioon yhtenä tosiseikkoja koskevana tekijänä muttei erikseen. Toisin kuin luonnollisten henkilöiden kohdalla, ei ole mitenkään harvinaista, että oikeushenkilöt perustavat sääntömääräisiä kotipaikkoja, vaikkei niillä ole mitään aineellista yhteyttä kyseiseen alueeseen.

114. Asuinpaikan ottaminen perusteeksi vaikuttaa täysin perustellulta sellaisten kantajien tapauksessa, jotka ovat luonnollisia henkilöitä ja joiden maineelle on aiheutettu vahinkoa, vaikkei asuinpaikalla olisi erityistä yhteyttä niiden liiketoimintaan. Tällaisen henkilön asuinjäsenvaltio on nimittäin todennäköisesti paikka, jossa on hänen sosiaalinen ja ammatillinen verkostonsa.

115. Tämän skenaarion lisäksi ei voida sulkea myöskään pois sitä, että luonnollisella henkilöllä voi olla vakainainen asuinpaikka yhdessä jäsenvaltiossa mutta hänen varsinainen elämänsä (työelämä, yksityiselämä tai jopa molemmat) on toisessa jäsenvaltiossa.

116. Tästä pääsenkin seuraavaan loppuhuomautukseen: olisi tunnustettava selvästi, että sekä luonnollisten henkilöiden että oikeushenkilöiden tapauksessa intressien keskuksia voi olla tietyn vaatimuksen osalta useampi kuin yksi. Kun kaikki (tosiseikkoja ja asiayhteyttä koskevat) arvioinnit on tehty, tietyn vaatimuksen osalta intressien keskuksia voi yksinkertaisesti olla useampia.

117. Tällaisessa tapauksessa kantajan on tehtävä valinta jäsenvaltioiden välillä ja nostettava kanne yhden jäsenvaltion tuomioistuimissa. Koska intressien keskukseseen perustuva toimivalta on täysi toimivalta, tätä valinnanmahdollisuutta käytettäessä käynnistyy kuitenkin vireilläolo-mekanismi, mikä sulkee pois mahdollisuuden nostaa kanne muualla niin kauan kuin ensimmäinen kanne on vireillä.

c) Välipäätelmä

118. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti: Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava siten, että oikeushenkilö, joka väittää tietojen julkaisemisen internetissä loukanneen sen henkilöoikeuksia, voi aiheutuneen koko vahingon osalta nostaa kanteen sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa on kyseisen oikeushenkilön intressien keskus.

Oikeushenkilön intressien keskus on siinä jäsenvaltiossa, jossa kyseinen henkilö harjoittaa pääasiallisesti elinkeinotoimintaa, edellyttäen, että väitetysti vahingolliset tiedot voivat vaikuttaa sen elinkeinotoiminnan tilanteeseen.

A Toimivalta antaa määräys väitetysti vahingollisten tietojen oikaisemisesta ja poistamisesta

119. Tämän ratkaisuehdotuksen viimeisessä osassa käsittelen ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä esille tulevaa kysymystä: jos noudatetaan tuomiossa Shevill kehitettyä mosaiikkilähestymistapaa alueellisesti rajattua vahinkoa koskevaan kansainväliseen toimivaltaan, antaako se kansalliselle tuomioistuimelle toimivallan antaa pääasian oikeudenkäynnissä vaaditun kaltainen rajat ylittävä määräys? Toisin sanoen, jos Viron tuomioistuinten toimivalta rajoittuu valittajalle Viron alueella aiheutuneeseen vahinkoon, voivatko ne antaa määräyksen, jossa Ruotsissa oleva vastaaja veloitetaan oikaisemaan ja poistamaan vahingolliset tiedot kokonaisuudessaan?

120. Alustavana huomautuksena on todettava, ettei ole täysin selvää, onko valittajan vaatimassa määräyksessä kyse väli-toimesta vai määräyksestä, joka annetaan osana asiakysymyksen ratkaisua. Ensiksi mainitulla pyritään väliaikaiseen ratkaisuun odottaessa asiakysymystä koskevan menettelyn lopputulosta, kun taas jälkimmäinen on osa asiakysymyksestä annettavaa lopullista ratkaisua.

121. Tällä erolla on seurauksia kansainvälisen toimivallan määrittämiseksi tehtävälle arvioinnille⁶⁹ samoin kuin tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevalle järjestelmälle.⁷⁰

122. Kuten istunnossa selvennettiin, vaikuttaa kuitenkin siltä, että määräystä vaaditaan osana asiakysymyksen ratkaisua. Oletan, että asia on näin.

123. Jos unionin tuomioistuin noudattaa toisesta ja kolmannelta ennakkoratkaisukysymyksestä esittämäni ehdotusta, ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen ei ole tarpeen vastata. Koska kyseessä ei olisi tuomiossa Shevill tehdyn kaltainen toimivallan alueellinen rajaaminen väitettyjen vahinkojen osalta, myöskään toimivallan ulottuvuuden ja käytettyjen oikeussuojakeinojen välillä ei olisi ristiriitaa. Toisin sanoen tuomioistuimella, jonka on määritetty olevan toimivaltainen koko vahingonkorvausvaatimuksen osalta, on myös toimivalta käyttää kaikkia kansallisen lainsäädännön nojalla käytettävissä olevia yksittäisiä oikeussuojakeinoja, määräykset mukaan luettuina.

124. Jos unionin tuomioistuin pitää kuitenkin asianmukaisena noudattaa tuomiossa Shevill kehitettyä mosaiikkilähestymistapaa, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämä ensimmäinen kysymys on edelleen erittäin merkityksellinen. Auttaakseni unionin tuomioistuinta parhaalla mahdollisella tavalla esitän jäljempänä lyhyen vastauksen tähän kysymykseen.

125. Tuomiossa Shevill kehitetystä mosaiikkilähestymistavasta herää kysymys, miten vahingonkorvausvaatimusta koskevaa alueellisesti rajattua toimivaltaa mukautetaan vaadittuun yhtenäiseen ja luonnostaan jakamattomaan oikeussuojakeinoon. Olisiko mahdollista asettaa toimivaltaiselle tuomioistuimelle rajoituksia niiden oikeussuojakeinojen tyyppien osalta, joista se voi määrätä sen jälkeen, kun on todettu sen kansainvälinen toimivalta käsitellä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaa vaatimusta. Tai, ellei tämä ole mahdollista, voitaisiinko tällaisen oikeussuojakeinon kattavuutta tai ulottuvuutta rajoittaa jotenkin?

⁶⁹ Ks. asetuksen N:o 1215/2012 35 artikla. Kyseisessä säännöksessä vahvistetaan tuomioistuimen (aiempi) mahdollisuus määrätä väli-toimista, vaikka sillä ei olisikaan toimivaltaa ratkaista asiakysymystä. Oikeuskäytännössä on todettu tästä, että tuomioistuimet voivat määrätä väliaikaisista toimenpiteistä sillä edellytyksellä, että ”vaadittujen toimenpiteiden kohteen ja asiasta päättävän tuomioistuimen sijaintivaltion alueellisen toimivallan välillä on olemassa todellinen liityntä”. Tuomio 17.11.1998, Van Uden (C-391/95, EU:C:1998:543, 40 kohta). Asetuksen 35 artikla muodostaa siten lisätoimivaltaperusteen, joka on olemassa rinnakkain muiden samaan asetukseen sisältyvien sääntöjen kanssa. Ks. vastaavasti julkisasiamies Cruz Villalónin ratkaisuehdotus Solvay (C-616/10, EU:C:2012:193, 46 kohta).

⁷⁰ Ks. asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 33 perustelukappale ja 42 artiklan 2 kohta. Ks. tuomio 21.5.1980, Denilauler (125/79, EU:C:1980:130, 16–18 kohta).

126. Mielestäni tähän ei ole mitään mahdollisuutta tai oikeusperustaa. Jos hypoteettisesti ajateltuna todettaisiin, että valittajan vaatimus on perusteltu ja Viron tuomioistuimilla on kansainvälinen toimivalta valittajalle Virossa aiheutuneen vahingon osalta, katson, että kyseiset tuomioistuimet ovat myös toimivaltaisia määräämään vaaditun oikeussuojakeinon, jos tällaisesta oikeussuojakeinosta säädetään kansallisessa lainsäädännössä. Tämä johtuu käsiteltävässä asiassa väitetyn vahingon lähteen yhtenäisestä luonteesta. On olemassa vain yksi verkkosivusto. Sitä ei yksinkertaisesti voida oikaista tai poistaa ainoastaan tietyllä alueella aiheutuneen vahingon ”suhteellisen osuuden” mukaan.

127. Tätä voidaan selittää paremmin ottamalla esimerkiksi naapurien välinen kiista. Kuvitellaan, että naapurini jätevesisäiliö vuotaa. Säiliöstä vuotava jätevesi vaikuttaa useisiin kylän asukkaisiin. Jätevesi vuotaa myös puutarhaani saastuttaen ja siten tuhoten rakkaat luomuvihannekseni, joita olen viljellyt työllä ja tuskalla mutta kuitenkin melko menestyksekkäästi. Jos minun tai jonkun muun naapurin on pakko viedä asia lopulta oikeuteen, koska keskustelut naapurin kanssa eivät johda mihinkään, vaadimme tietysti todennäköisesti, että naapuri määrätään korjaamaan jätevesisäiliönsä ja pysäyttämään vuodon. Se tapahtuu kuitenkin lähtökohtaisesti kaikkien hyödyksi. On vaikea kuvitella, että naapuri veloitettaisiin pysäyttämään vuoto ainoastaan sen prosenttiosuuden osalta, joka vastaa matemaattisesti luomuvihanneksilleni aiheutuneen vahingon osuutta kyläni kaikille asukkaille aiheutuneesta kokonaisvahingosta.

128. Käsiteltävässä asiassa tilanne on se, että jos todetaan, että valittaja voi nostaa kanteen Viron tuomioistuimissa Virossa aiheutuneen vahingon osalta, herää kysymys: näkyisikö näiden tuomioistuinten osittainen toimivalta, ja pitäisikö sen näkyä, myös osittaisena toimivaltana antaa määräys tietojen oikaisemisesta? Voitaisiinko valittajan vastapuolta kohtuudella vaatia oikaisemaan *suhteellinen* osuus väitetystä vahingollisista tiedoista ja kommenteista? Jos voitaisiin, miten tämä osuus määritettäisiin? Vaadittaisiinko valittajan vastapuolta poistamaan ainoastaan suhteellinen osa tiedoista? Vai ainoastaan osa kommenteista?

129. Tällaiset jokseenkin absurdit pohdinnat osoittavat selkeästi, että mahdollisia vastauksia on vain yksi: jos jäsenvaltion tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta koskevan kanteen, sillä pitäisi olla myös oikeus käyttää kaikkia kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä oikeussuojakeinoja.⁷¹ Tästä kuitenkin syntyy toisenlainen ongelma: jos kaikki 28 mahdollisesti toimivaltaista tuomioistuinta ovat myös toimivaltaisia antamaan määräyksiä, vastaajalle annetaan ja osoitetaan todennäköisesti useita sanamuodoltaan toisistaan poikkeavia määräyksiä samasta menettelystä, johon vastaajan on ryhdyttävä tai josta sen on pidätyttävä.

130. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen B osassa tehdystä tarkastelusta ilmenee, nämä ja muut käytännön seikat saavat minut suosittamaan unionin tuomioistuimelle, että kansainvälinen toimivalta käsitellä internetiin liittyviä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevia vaatimuksia rajataan kahteen erityiseen toimivaltaperusteeseen. Näiden kahden toimivaltaperusteen nojalla toimivaltaisilla kansallisilla tuomioistuimilla olisi sitten täysi toimivalta sekä määrittää ja myöntää vahingonkorvauksia että määrätä mistä tahansa muista kansallisessa lainsäädännössä säädetyistä oikeussuojakeinoista, tietojen oikaisemisesta tai poistamista koskevat määräykset mukaan luettuina.

⁷¹ Ellei sitten todeta, että tuomiossa Shevill kehitetty mosaikkitoimivalta antaa kansalliselle tuomioistuimelle oikeuden antaa vain ja ainoastaan ratkaisun vahingonkorvausvaatimuksista (ts. aineellisesta korvauksesta) eikä mistään muusta. Olisi kuitenkin vaikea nähdä, mikä voisi muodostaa oikeusperustan tällaiselle kansallisten tuomioistuinten toimivallan merkittäväälle rajoittamiselle, samoin kuin sitä, miten kansalliset tuomioistuimet voisivat sitten toteuttaa menettelyjä, joissa niiltä käytännössä riisuttaisiin suureksi osaksi tätä koskeva toimivalta.

V Ratkaisuehdotus

131. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Riigikohusin toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

- Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (uudelleenlaadittu) 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava siten, että oikeushenkilö, joka väittää tietojen internetissä julkaisemisen loukanneen sen henkilöoikeuksia, voi aiheutuneen koko vahingon osalta nostaa kanteen sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa on sen intressien keskus.
- Oikeushenkilön intressien keskus on siinä jäsenvaltiossa, jossa kyseinen henkilö harjoittaa pääasiallisesti elinkeinotoimintaansa, edellyttäen, että väitetysti vahingolliset tiedot voivat vaikuttaa sen elinkeinotoimintaan kyseisessä jäsenvaltiossa.